



Rekenkamercommissie gemeente Noordenveld

Demografische ontwikkelingen

*Een onderzoek naar de inzet en het gebruik van
demografische gegevens binnen de gemeente*

Deel 1: Conclusies en aanbevelingen

Noordenveld, april 2023

Rekenkamercommissie gemeente Noordenveld

Samenstelling:

Elias de Haan (externe voorzitter)

Erik van Zuidam (extern lid)

Arne Bakker (extern lid)

Christine Stille (raadslid)

Casper Colenbrander (raadslid)

Contact met de rekenkamercommissie:

Henriette Johannes (secretaris)

Postbus 109, 9300 AC Roden

Raadhuisstraat 1, 9301 AA Roden

050-50 27 222

h.johannes@gemeentenoordenveld.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Leeswijzer	6
3. Verantwoording	7
4. Conclusies	9
5. Aanbevelingen	12
6. Slot	14
Bijlage: bestuurlijke reactie B&W op rapport	

1. INLEIDING

De rekenkamercommissie van de gemeente Noordenveld heeft in 2022 onderzoek laten uitvoeren naar de wijze waarop demografische gegevens worden ingezet en gebruikt binnen de gemeente. Het onderzoek richt zich op de periode 2018 – 2022. De achtergrond om te komen tot dit onderzoek is gelegen in de vraag hoe vitaal de gemeente is als het gaat om vergrijzing, woningbouw, verschraving winkel/ondernemersbestand etc.

Rekenkameronderzoek is bedoeld om een bijdrage te leveren aan de transparantie en de effectiviteit van het bestuur. De onderzoeken van de rekenkamercommissie kunnen een rol spelen in de verantwoording van het college aan de raad, maar ook in de publieke verantwoording.

De centrale vraag in dit onderzoek luidt:

Hoe gebruikt de gemeente voor de beleidsvelden wonen, werken, economie en jeugd in de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie demografische gegevens, en hoe kan zij het gebruik van demografische gegevens verbeteren.

Deze hoofdvraag is onderverdeeld in de volgende 5 deelvragen. De deelvragen luiden:

- 1) Heeft de gemeente structureel de beschikking over actuele betrouwbare demografische gegevens en de bijbehorende analyses/prognoses en welke bronnen gebruikt de gemeente hiervoor?
- 2) Gebruikt de gemeente demografische gegevens als grondstof voor beleid en uitvoering en zo ja, hoe?
- 3) Heeft de gemeente een actuele vastgestelde ambitie om de demografie van Noordenveld te beïnvloeden en zo ja, wat behelst deze ambitie?
- 4) Gebruikt de gemeente demografische gegevens om het beleid en de uitvoering daarvan doelmatiger en doeltreffender te maken?
- 5) Hoe kan de gemeente het toepassen van demografische gegevens in beleid en uitvoering verbeteren?

In hoofdstuk 4 van dit deel geven wij antwoord op de deelvragen (conclusies) en in hoofdstuk 5 die wij aanbevelen.

2. LEESWIJZER

Het eindrapport bestaat uit twee delen. Het eerste deel, het deel dat u nu onder ogen heeft, de nota van conclusies en aanbevelingen, is het bestuurlijke rapport. Hierin staan de belangrijkste resultaten en conclusies van het onderzoek, evenals de aanbevelingen die de rekenkamercommissie heeft geformuleerd. In de bijlage is de bestuurlijke reactie van het college van burgemeester en wethouders opgenomen.

Het tweede deel is het rapport van bevindingen van het onderzoeksbureau. In dit rapport zijn de resultaten van het onderzoek opgenomen en toegelicht. Het opgestelde rapport is onderverdeeld in drie inhoudelijke hoofdstukken. De hoofdstukken gaan over de manier waarop demografische gegevens worden gebruikt in beleid (hoofdstuk 2), uitvoering (hoofdstuk 3) en monitoring en evaluatie (hoofdstuk 4). Per hoofdstuk wordt ingegaan op de inhoudelijke thema's werken en economie, jeugd en wonen.

Het rapport van bevindingen vormt de basis voor de conclusies en aanbevelingen.

3. VERANTWOORDING

Opdrachtgeverschap en begeleiding van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door twee onderzoekers van het bureau Unravelling. Het eindrapport is gebaseerd op deskresearch en interviews met vertegenwoordigers van de ambtelijke organisatie, een vertegenwoordiging van de gemeenteraad en een 5-tal stakeholders.

Proces van totstandkoming

Bij start van het onderzoek (april 2022) was aanvankelijk het idee om de uitvoer van het onderzoek in het tweede kwartaal 2022 uit te voeren. Op dat moment werd echter door het ambtelijk apparaat aangegeven dat door de situatie op dat moment binnen de organisatie een actieve volwaardige medewerking niet mogelijk was. Op basis daarvan is een aantal gesprekken gevoerd tussen de Rekenkamercommissie en het ambtelijk apparaat en is in goed overleg besloten om de feitelijke uitvoer van het onderzoek – waarbij de inzet van het ambtelijk apparaat noodzakelijk was – na de zomer uit te voeren. Dit is vervolgens in goed overleg vorm gegeven. Op basis hiervan hebben de onderzoekers vlak voor de kerstvakantie 2022 het concept rapport opgeleverd, welke in januari is voorgelegd voor ambtelijk wederhoor.

6

Opgeleverd rapport

Het onderzoeksbureau heeft bijgaand rapport van bevindingen (deel 2) gemaakt. Het rapport vormt een integraal onderdeel van de rapportage van de Rekenkamercommissie. Het concept rapport van bevindingen is ter verificatie (voor wederhoor) voorgelegd aan de ambtelijke organisatie en het college. Vanuit de ambtelijke organisatie zijn geen op- en aanmerkingen op het rapport gekomen. Op basis hiervan hebben we het bevindingenrapport vastgesteld. Op basis van het bevindingenrapport heeft de rekenkamercommissie conclusies getrokken en aanbevelingen opgesteld.

Integriteit

Het ministerie van BZK vraagt rekenkamer(sommissies) alert te zijn bij hun onderzoeken op signalen van niet-integer gedrag en omstandigheden die integriteitsrisico's met zich mee kunnen brengen.

In dit onderzoek zijn geen feiten naar voren gekomen die duiden op belangenverstrengeling of integriteitskwesties.

4. CONCLUSIES

4.1. CONCLUSIES

Doel van het onderzoek

De centrale vraag in dit onderzoek luidt:

Hoe gebruikt de gemeente voor de beleidsvelden wonen, werken, economie en jeugd in de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie demografische gegevens, en hoe kan zij het gebruik van demografische gegevens verbeteren.

Conclusies

- 1) Het college maakt gebruik van (kwalitatief goede) demografische gegevens, analyses en prognoses in de beleidsvoorbereiding en -uitvoering, maar het verschilt per beleidsveld in hoeverre dit gebeurt.**

Uit het onderzoek komen een aantal goede voorbeelden uit verschillende beleidsvelden naar voren over het gebruik van demografische gegevens door het college. Het college baseert zich in deze voorbeelden op actuele gegevens en maakt daarbij gebruik van verschillende kwalitatief goede bronnen. Daarbij gebruikt het college demografische gegevens als grondstof voor het formuleren van doelstellingen en ambities. In andere beleidsvelden wordt minder gebruikgemaakt van demografische gegevens omdat daar niet altijd een actueel beleidskader bestaat.

- 2) Er is geen eenduidige werkwijze voor het ophalen, analyseren en borgen van demografische gegevens.**

Er zijn geen richtlijnen voor het vastleggen en registreren van (demografische) gegevens. Bovendien is er weinig capaciteit om een professionaliseringslag te maken voor wat betreft het gebruik van (demografische) gegevens. Deze factoren bemoeilijken een eenduidige/structurele verzameling, analyse en borging van demografische gegevens. Dit maakt dat de gemeentelijke organisatie noch de raad structureel en onmiddellijk inzicht hebben in de (demografische) kentallen en trends van de gemeente.

3) Het college heeft geen ambitie/visie ten aanzien van het beïnvloeden van de demografie van Noordenveld.

Uit het onderzoek komt een aantal ontwikkelingen naar voren in beleidsvelden waarvoor een duidelijke visie op het beïnvloeden van de demografie nodig is. Een eerste ontwikkeling betreft de natuurlijke krimp van de gemeente. Daarnaast spelen ontwikkelingen op de Groningse woningmarkt die ervoor kunnen zorgen dat er overloop naar Noordenveld ontstaat. Het zou in diverse beleidsvelden houvast bieden (om beleid richting te geven en keuzes te maken in de uitvoering) wanneer het college een visie ontwikkeld op de rol en ambitie van de gemeente in de demografische ontwikkelingen en op de vraag hoe de gemeente er in demografische zin uit zou moeten zien in de toekomst.

4) Monitoring en evaluatie van beleid vindt in beperkte mate plaats, en voor zover dit plaatsvindt, gebruikt de gemeente hierin weinig demografische gegevens.

In de reguliere beleidscyclus van gemeente Noordenveld vindt de stap monitoring en evaluatie in de verschillende onderzochte beleidsvelden niet structureel plaats. Kijkend naar de beleidscyclus is de gemeente vooral bezig met Plan-Do (beleidsplannen maken en uitvoeren) en minder met Check-Act (evalueren en bijsturen). Voor zover de gemeente bezig is met monitoring en evaluatie, richt dit zich veelal op specifieke thema's (o.a. gezondheid), waarin demografische gegevens een beperkte rol hebben.

5) De gemeente maakt voor evaluaties en demografische analyses gebruik van externe onderzoeks- en adviesbureaus.

Demografische analyses en evaluaties die zijn ingebracht in dit onderzoek zijn vrijwel exclusief door externe onderzoeks- en adviesbureaus uitgevoerd. Dit brengt expertise in die de gemeente niet of in onvoldoende mate bezit en borgt een onafhankelijke blik. De gemeente ontwikkelt anderzijds ook minder eigen kennis en expertise door deze aanpak.

5. AANBEVELINGEN

Aanbeveling 1 (aan het college):

Zorg dat alle beleidsvelden doordrongen raken van het belang van het gebruiken van demografische gegevens, bijvoorbeeld middels informatiesessies. Sluit daarbij aan op de (te formuleren) werkwijze voor het gebruiken van demografische gegevens (zie aanbeveling 2).

Aanbeveling 2a (aan het college): Formuleer een visie op informatiemanagement met een bijbehorende werkwijze/richtlijn voor o.a. het verzamelen, analyseren, borgen en onderling **consistent** delen van (demografische) gegevens, analyses en prognoses.

Aanbeveling 2b (aan het college): Creëer een ambtelijke rol waarin de professionaliseringslag voor het gebruik van (demografische) gegevens belegd is en ter bewaking van het informatiemanagement.

Aanbeveling 2c (aan het college): Creëer (eventueel in regionaal verband) een digitaal online platform (dashboard) met een set van openbare (demografische) gegevens die met enige regelmaat geüpdatet wordt.

Aanbeveling 3a (aan het college): Stel een visie/ambitie vast over (het beïnvloeden van) de demografie van Noordenveld. Omdat demografische dit thema invloed heeft in diverse beleidsvelden, verdient het aanbeveling om deze visie / ambitie ook in breed kader te ontwikkelen en toe te passen.

Aanbeveling 3b (aan de raad): Voer structureel (bijvoorbeeld jaarlijks) het gesprek met het college over demografische ontwikkelingen – bijvoorbeeld tijdens de perspectiefnota bespreking - om de gevolgen van beleid op de demografie en de gevolgen van demografie op beleid ervan in beeld te hebben en houden.

Aanbeveling 3c (aan de raad): Onderschrijf de waarde van de intern aanwezige en zich continue opbouwende kennis en benut die op momenten dat dit van meerwaarde is bij het opstellen van beleid. Dit kan ook het commitment van medewerkers aan de organisatie verder vergroten.

Aanbeveling 4a (aan het college): Zorg dat de PDCA-cyclus gekend en gebruikt wordt als kader voor de reguliere beleidscyclus in gemeente Noordenveld. Maar hier afspraken over met de raad.

Aanbeveling 4b (aan het college): Verbeter de monitoring en evaluatie van beleid en uitvoering en maak hier afspraken over met de raad (o.a. voor het nieuwe woonbeleid, uitvoeringsagenda Jeugd 2023-2026).

Aanbeveling 4c (aan het college): Wanneer er demografische ambities/doelen omschreven worden moeten deze concreet en meetbaar zijn ten behoeve van monitoring en evaluatie.

Aanbeveling 4b (aan de raad): Maak afspraken met het college over hoe vaak/over welke beleidsvelden het college monitoringsgegevens voor de verschillende beleidsvelden aanlevert, en overweeg daarbij of het nuttig is om daarin demografische gegevens op te nemen.

Aanbeveling 5 (aan het college): Stel een richtlijn op voor de afweging om demografische analyses en evaluaties intern dan wel extern in te vullen of in een mengvorm. Neem in de richtlijn op welk belang de gemeente hecht aan externe expertise, onafhankelijke analyse, interne kennisopbouw en de kosten van diverse opties.

De reactie van het college van B&W is als bijlage 1 opgenomen.

6. SLOT

De rekenkamercommissie wil door de uitvoering van dit onderzoek een bijdrage in stimulerende en prikkelende zin leveren aan de kwaliteit van het gemeentebestuur van Noordenveld, in het bijzonder de kaderstellende en controlerende taken van de gemeenteraad.

De rekenkamercommissie dankt de betrokkenen voor hun coöperatieve bijdrage aan het onderzoek.

Bijlage 1: reactie B&W op rapport demografische ontwikkelingen

Bijlage 1

GEMEENTE			NOORDENVELD	
BEZOEKADRES ↑ Raadhuisstraat 1 9301 AA Roden	POSTADRES ↑ Postbus 109 9300 AC Roden	WEBSITE/E-MAIL ↑ www.noordenveld.nl postbus@noordenveld.nl	TELEFOON ↑ T 088 – 050 88 88	
Rekenkamercommissie Noordenveld T.a.v. De heer E. de Haan Postbus 109 9300 AC RODEN				
ONDERWERP Reactie college op Rekenkamerrapport 'Demografische ontwikkelingen'	CONTACTPERSOON Jeroen Luring	UW KENMERK RKC rapport 'Demografische ontwikkelingen'	ONS KENMERK Zaak: 238690	RODEN 19 april 2023
Geachte heer de Haan,				
<p>Allereerst willen wij u bedanken voor het Rekenkamerrapport 'demografische ontwikkelingen'. Wij staan open voor de aanbevelingen die u doet in het rapport en erkennen het belang van demografische gegevens binnen de verschillende beleidsterreinen van de gemeente Noordenveld.</p> <p>De aanbevelingen die u voor ons als college heeft nemen wij waar mogelijk zo spoedig mogelijk over. Zo gaan wij bijvoorbeeld binnen de werkoverleggen van de verschillende Beleidsteams aandacht vragen voor de nut en noodzaak van demografische gegevens, zodat de bewustwording binnen de teams wordt vergroot en het beleid hiermee nog meer wordt verrijkt (PDCA-cyclus).</p> <p>Een deel van de aanbevelingen is complexer en omvangrijker van aard om direct door te kunnen voeren. Denk hierbij aan het vormen van een structurele 'visie op informatiemanagement, met een bijbehorende werkwijze/richtlijn voor o.a. het verzamelen, analyseren, borgen en onderling consistent delen van (demografische) gegevens, analyses en prognoses'.</p> <p>Onze intentie is om deze complexere aanbevelingen in een planning op te nemen en er deze bestuursperiode bij de raad op terug te komen. Een eerste moment waarop wij hier bij de raad op terug zouden kunnen komen is bij de Perspectiefnota 2025. Het structureel inrichten van informatiemanagement, kost immers tijd, geld en vraagt specifieke competenties (een professionaliseringslag).</p> <p>Tegelijkertijd moeten we ook realistisch zijn als organisatie in wat we allemaal moeten (wettelijke grondslag), willen (coalitieakkoord) en kunnen (krapte op de arbeidsmarkt). Dit vraagt constant afstemming, manoeuvreren en heldere besluitvorming. We zullen dus in het kader van de huidige organisatieontwikkelingen ook keuzes moeten maken voor wat betreft de prioritering van de verschillende werkzaamheden, hetgeen bekend is bij de raad.</p>				
Bijlagen:				

Heeft u nog vragen over deze brief?

Neem dan gerust contact op met Jeroen Luring via telefoonnummer 088 050 88 88 of stuur een mail naar j.luring@noordenveld.nl. Vermeld daarbij ons kenmerk 238690.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Noordenveld,
Albertus Hamstra, locosecretaris/directeur

b/a
Klaas Smid
Klaas Smid, burgemeester